

Met open grenzen juist geen aanzuigende werking

Als de grenzen open blijven, is migratie minder definitief en gaan migranten ook terug. Laat de veerpont dus varen, aldus *Leo Lucassen*.

In de reacties op de humanitaire ramp met bootvluchtelingen valt vooral de uitzichtloosheid op. Afgezien van abjecte kreten op sociale media over 'dobberners', vindt bijna iedereen dat we er alles aan moeten doen om dit te voorkomen. Maar hoe? Mensen redden en terugsturen, vernietigen van smokkelmaterieel, sterkere grensbewaking, opvangkampen in de regio? Het kernprobleem wordt er echter niet mee aangepakt. Kijken we naar de vluchtmotieven, dan kunnen we een onderscheid maken tussen Syriërs, andere vluchtelingen en een grote groep migranten, vooral uit West-Afrika, die in de eerste plaats werk hopen te vinden in Europa.

Voor de vluchtelingen zou de huidige wetgeving moeten volstaan. Daarvoor heeft Europa voldoende capaciteit. Anders ligt het bij de veelal laaggeschoolde - arbeidsmigranten. In de meeste Europese landen is de werkloosheid hoog, zeker in Spanje, Italië en Griekenland. Ook in andere landen is de vraag naar slecht betaalde arbeid beperkt.

Het probleem is echter niet dat migranten Europa bereiken, maar dat ze - eenmaal aangespoeld - er vaak niet over peinen terug te gaan. Voor de illegale overtocht hebben ze doodsangsten uitgestaan en duizenden euro's geleend die terugbetaald moeten worden, veelal aan familie. Ook als het Europese bestaan tegenvalt, is terugkeer geen optie, dan liever nog een bestaan in de marge. Vergelijk het met de gemilitariseerde zuidgrens van de VS: hekken houden migranten daar evenmin tegen. Maar eenmaal de horde genomen, gaan weinigen meer terug, ondanks werkloosheid of heimwee. Zo bezien is het niet zo'n gek idee om de veerboten tussen Marokko en Spanje gewoon weer voor iedereen, ongeacht paspoort, open te stellen. Zo snijd je smokkelaars de pas af. Eerdere ervaringen met massale migraties leren dat open grenzen sowieso beter werken. Tussen 1840 en 1914 vertrokken meer dan vijftig miljoen Europeanen naar de Amerika's, in de hoop op een beter bestaan. Nauwelijks grenscontroles destijds. En zelfs toen die werden ingesteld, met de inge-

Alle reden om open grenzen te overwegen, geflankeerd met een graduele entree tot sociale zekerheid

Leo Lucassen is directeur Onderzoek van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam en hoogleraar aan de Universiteit van Leiden.

bruikneming in 1892 van Ellis Island, in de baai van New York, werd hooguit één procent geweigerd. Toch besloot een derde na verloop van tijd weer terug te keren: omdat de straten niet met goud geplaveid bleken, ze hun draai niet konden vinden of omdat ze voldoende verdiend hadden voor hun oude dag.

Natuurlijk, deze vergelijking gaat deels mank. De VS, Argentinië en Brazilië waren destijds geen verzorgingsstaten. Migrantten moesten hun eigen broek ophouden. Maar het is niet zo dat sociale voorzieningen automatisch een aanzuigende werking hebben. Hoewel velen in 2013, minister van Sociale Zaken Lodewijk Asscher voorop, in 2013 nog waarschuwden dat 'de dijken breken' als de arbeidsmarkt voor Roemenen en Bulgaren open zou gaan, heeft het recht op vrije migratie binnen de EU niet tot ontwrichting geleid. Weliswaar is er sprake van verdringing op de arbeidsmarkt, maar de vrees dat Oost-Europa leeg zou lopen is niet bewaarheid.

Niet zo vreemd als we bedenken dat als je geen werk hebt, de toegang tot sociale zekerheid beperkt is en bijgevolg West-Europa erg duur is. Juist de arbeidsmarkt blijkt de migratie dus aardig te reguleren. Dat zagen we al eerder in de jaren zestig met 'gastarbeiders' uit Marokko, Tunesië en Turkije. Velen werden door het bedrijfsleven geworven, maar de meesten kwamen spontaan. Tuk op avontuur en verzekerd van een baan in de toenmalige hoogconjunctuur. Toen de economie in 1967 even inzakte, keerden velen prompt terug. Dat sterkte toenmalige politici en ambtenaren in hun overtuiging dat 'tijdelijke gastarbeid' werkt.

Hun gelijk hield stand totdat het kersverse kabinet Den Uyl in 1975, na het uitbreken van de oliecrisis, de werking stopte en aankondigde de grenzen voor arbeidsmigranten te sluiten. Net als nu werkte dat restrictieve vreemdelingenbeleid averechts. Turken en Marokkanen realiseerden zich opeens dat bij terugkeer de deur weleens voorgoed dicht zou kunnen vallen. Hun opgebouwde sociale en juridische rechten zouden ze dan kwijtraken. Logisch dus dat ze bleven. In plaats van terug te keren, maakten ze gebruik van hun recht om gezinsleden naar Nederland te halen. Niet toen onze economie hoogtijd vierde, maar gedurende een van de langste recessies die Nederland in de twintigste eeuw heeft gekend. Met alle sociale problemen van dien. Alle reden om die fout niet weer te maken en een systeem van open grenzen te overwegen, geflankeerd met een graduele entree tot sociale zekerheid.

